

2000
broj 8

HUMBOLTOV KLUB
SRBIJE

GLASNİK
HUMBOLDT-CLUB SERBIENS
MITTEILUNGEN

Dušan Gavrilović

ALEKSANDER FON HUMBOLT

Djordje S. Kostić

ALEXANDER VON HUMBOLDT
- Leben und Werk -

ISSN 0354-62-76

S a d r Ź a j (I n h a l t)

Dušan Gavrilović
Aleksander fon Humbolt
Alexander von Humboldt
4

Djordje S. Kostić
Alexander von Humboldt
- Leben und Werk -
10

GLASNIK. Izdaje Humboltov klub Srbije, Beograd.
MITTEILUNGEN. Herausgegeben vom Humboldt-Club Serbiens, Belgrad

Uredništvo (Redaktion): dr Snežana Bošković, prof. dr Dejan Janča, prof. dr Jovan A. Jovanović, dr Djordje S. Kostić, prof. dr Ljubomir Maksimović, prof. dr Slobodan Savić, prof. dr Branislav Todorović

Glavni i odgovorni urednik (Chefredakteur und für den Inhalt verantwortlich): dr Djordje S. Kostić

Adresa redakcije (Anschrift der Redaktion): Humboltov klub Srbije, Filozofski fakultet, Čika Ljubina 18-20, 11001 Beograd
tel. 011/32 81 095, fax. 011/ 63 93 56
E-mail: dj.kostic@avh.org.yu; j.a.jovanovic@avh.org.yu

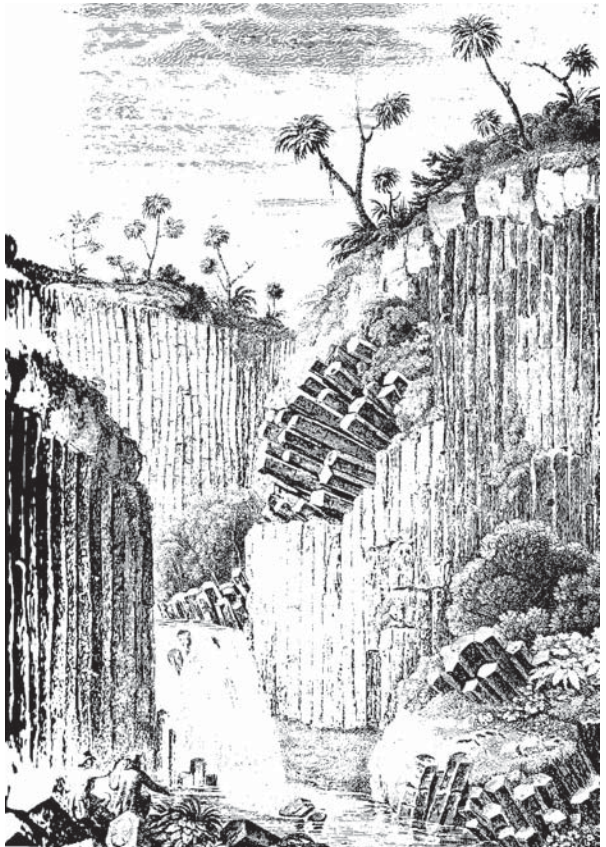

Jedno putovanje u nepoznate krajeve, jedno traganje za nepoznatim svetovima.

Dva stoleća su prošla od onoga trenutka kada se Aleksander fon Humbolt, na brodu "Pizaro", uputio na daleko putovanje preko mora, na jedno od onih istraživačkih putovanja sa kojih se donosi pregršt novih saznanja.

Iskonskas želja za boljim poznavanjem planete na kojoj živimo, za otkrivanjem tajni, još uvek nama nepoznatim.

Ovaj broj "Glasnika" posvećen je, stoga, putešestveniku i istraživaču Aleksanderu fon Humboltu, njegovom životu i njegovom delu.

Dušan Gavrilović

ALEKSANDER FON HUMBOLT (Alexander von Humboldt)

Aleksander fon Humbolt je osnivač fizičke geografije i geografije kao nauke uopšte. Vršio je sistematska merenja temperature vazduha i vazdušnog pritiska, objasnio je nastanak pasatskih vetrova, ukazao je na razliku između stvarne i solarne klime, a horizontalni raspored temperature vazduha je predstavljao sa izoterma-ma. Na taj način on je udario temelje modernoj meteorologiji.

Sredinom 18. veka geolozi su bili podeljeni na dva tabora - na "neptuniste" i "plutoniste". Prvi su smatrali da sve stene na Zemlji vode poreklo iz mora, a drugi da su sve stene vulkanskog porekla. Humbolt je dokazao da stene mogu biti sedimentne, magmatske i metamorfne. On prvi koristi barometar kod određivanja nadmorske visine. U toku krstarenja po različitim delovima sveta, otkrio je preko 3.500 novih biljnih vrsta. Po njemu, biljni pokrivač na Zemlji je uslovljen fizičkim pogodbama predela. Utvrdio je da kod biljnog sveta postoji horizontalna i vertikalna zonalnost. Ovakvim svojim pogledima dao je osnove biogeografiji. Njegovo ime se pominje u istoriji geofizike, astronomije i fiziologije. Bavio se proučavanjem starih kultura Amerike. Njegove dve monografije "Nova Španija" i "Kuba" su preteče savremene geografije stranih zemalja. Kod prikazivanja pojedinih država služio se statističkim i komparativnim metodama.

Aleksander fon Humbolt se rodio u Berlinu 14. septembra 1769. godine; iste godine kada i Napoleon Bonaparta. Otac mu je zauzimao visok položaj na dvoru Fridriha Velikog. Detinjstvo je proveo u zamku Tegel, oko koga se prostirao veliki park sa mnogobrojnim prekomorskim biljkama. Kod Humboltovih su se često sastajali predstavnici visokog društva. Aleksandera i njegovog starijeg brata Vilhelma, koji se kasnije proslavio kao pesnik, poučavali su tada najbolji učitelji. Po jednu godinu studirao je na univerzitetu u Frankfurtu na

Odri, Berlinu, Getingenu i Hamburgu. Posle kraćeg školovanja na rudarskoj akademiji u Frajburgu, u 22. godini postavljen je za rudarskog nadzornika u Frankenvaldu. Kao rudarski inženjer radio je do smrti svoje majke 1796. godine. Od toga trenutka smatrao je da ga u Nemačkoj ništa više ne vezuje.

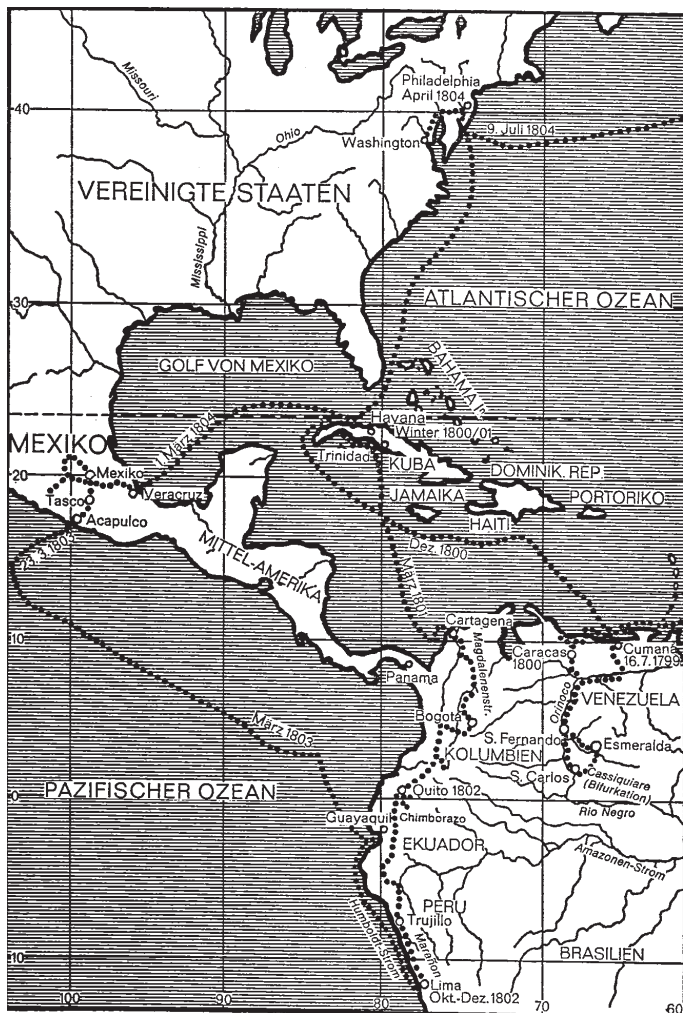
U to vreme mnogi mladi ljudi su se otiskivali na daleka prekomorska putovanja. Humbolt je takodje čeznuo da upozna daleke zemlje. Do tada je proputovao Nemačku, Holandiju, Englesku, Francusku, Austriju i Švajcarsku. Na tim putovanjima se upoznao sa Forsterom i Benksom, učesnicima Kukove ekspedicije. Sklopio je prijateljstva sa čuvenim francuskim naučnicima Bertoleom i Kivi-jeom, a naročito sa mladim lekarom Eme Bonplanom. Sa njim je napravio plan za prvo vanevropsko putovanje.

Pošto su od španskog kralja dobili dozvolu da mogu vršiti istraživanja u španskim posedima na američkom tlu, snabdeveni mnogobrojnim instrumentima, Humbolt i Bonplan su 5. juna 1799. godine isplovili iz luke Korunja u Španiji. Na Tenerifi, jednom od Kanarskih ostrva, zadržali su se šest dana. Prilikom uspona na vulkan Teidu (3.718 m), Humbolt je zapazio da vegetacija čini pet pojaseva. "Na stranama planine zapažaju se zone, slične spratovima kod neke zgrade. Prva se pruža od mora do 500 m visine i može se označiti kao "tropska". Ovde uspevaju banane, urme, masline, pšenica. i vinova loza. Druga zona je već nešto više šumovita; ovde rastu lovor i pitomi kesten. Treća zona se prostire od 1.600 m do 2.500 m. Njena tipična vegetacija su četinarske šume. Četvrta i peta zona se pružaju do samog vrha. Ovde je carstvo trave, mahovina i lišaja". Zonalnost vegetacije je objasnio opadanjem temperature sa porastom nadmorske visine.

Posle brze i mirne plovidbe preko Atlantskog okeana, 16. septembra fregata "Pizaro" je pristala u luku Kumana u Venecueli. Zbog pojave neke zarazne bolesti na brodu, Humbolt i Bonplan odustaju od prvobitne namere, da plove do Havane na Kubi, i iskrcavaju se u ovoj luci. U krstarenju po okolini i sakupljaju materijala za zbirke, prošla su im dva meseca. Na jednom od tih krstarenja, na jugu provincije Kumana, posetili su veliku pećinu Guaraharo, nastanjenu neobičnom vrstom ptica. Iz Kumane putuju za Karakas. Ovaj grad, u kome danas živi 3,4 miliona ljudi, tada je imao samo 40.000 stanovnika. Tu vrše obimne pripreme za predstojeće putovanje uz reku Orinoko.

Uzevši samo najpotrebnije instrumente i opremu, 6. februara 1800. godine naučnici su se oprostiti od svojih gostoljubivih domaćina i u pratnji nekoliko Indijanaca. krenuli na jug. Zbog nepodnošljive vrućine, preko prostranih ljanosa jahali su samo noću. Na obali reke Apure ceo prtljag je smešten u dve veće piroge. Niz reku Apuru plove do njenog ušća, a zatim rekama Orinoko, Rio Atabapo i Rio Negro sve do naselja San Karlos u Brazilu. Pošto je Rio Atabapo

pritoka Orinoka, a Rio Negro Amazona, piroge su između ove dve reke morale biti nošene kroz džunglu. Srećom to rastojanje nije bilo veliko. Humbolt i Bonplan su mislili da putovanje nastave niz Rio Negro do Amazona. Međutim, kako je Brazil bio pod portugalskom upravom, a odnosi između Španije i Portugalije vrlo zategnuti, oni moraju da se vrate. Na povratku otkrivaju Kasikijaru - jedan veliki rečni rukavac koji spaja reke Orinoko i Rio Negro. Kasikijara je jedna od najvećih prirodnih rečnih bifurkacija u svetu. Zahvaljujući Kasikijari, povratak je bio manje naporan. Ipak, na ovom putovanju kroz tropske močvare, u toku koga su živeli životom Indijana-

ca, oba naučnika su obolela od tropske groznice. Dok se Humbolt brzo oporavio, Bonplan je jedva preživeo. Na obalu Karipskog mora su izbili 23. jula.

Pravi razlog putovanja uz reku Orinoko Humbolt ne pominje u svojim spisima, tako da izgleda kao da je ono slučajno izvedeno. Međutim, ako se pogleda maršruta, koju je Humbolt precizno odredio na osnovu astronomskih posmatranja, jasno je da dva naučnika nisu tek tako lutala kroz džunglu, već su imali određeni cilj. Najverovatnije, još za vreme boravka u Kumani, a zatim i Karakasu, čuli su priče da se između Orinoka i Amazona može ploviti čamcem. Svojim putovanjem oni su dokazali da vodena veza između ova dva rečna sliva stvarno postoji.

Iz Venecuele su otputovali za Havanu, želeći da se ovde priključe kapetanu

Budinu na njegovom putovanju oko sveta. U Havani su dobili obaveštenje da je Budin promenio pravac plovidbe i da će, pošto obidje oko rta Horna, pristati u Peru. Tada se Humbolt i Bonplan dogovore da i oni podju za Peru, ali kopnenim putem, i da se tamo priključe ovoj ekspediciji. Sa Kube plove za Kartagenu u Kolumbiji. Iz Kartagene kreću 21. aprila 1801. godine uz reku Magdalenu. Posle kraćeg zadržavanja u Bogoti, prešavši preko Kordiljera, 6. januara 1802. godine stižu u Kito, danas glavni grad Ekvadora. Humbolt se ovde posvetio proučavanju vulkana. Najpre se uspeo na vulkansku kupu Pičinča (4.789 m), koja je po njegovom merenju bila visoka 4.980 m, a zatim i na Kotopaksi (5.897 m), ali ne do samog vrha. Vrhunac njegove delatnosti kao vulkanologa predstavlja pokušaj da se popne na vulkan Čimborazo, visok 6.267 m. Pre njega ovaj vrh su pokušali da osvoje Buge i La Kondamin 1735. godine, ali su dospeli samo do 4.800 m. Humbolt se popeo do 5.881 m, gde mu se isprečila jedna duboka pukotina. Ne mogavši da je zaobidje, morao je da se vrati. Visina do koje se popeo dugo je u alpinizmu predstavljala svetski rekord. Njegov podvig je utoliko veći, jer je do ove visine stigao bez aparata sa kiseonikom. Na svom daljem putu prema Limi prelazi magnetski i geografski ekvator i sreće mnoge gradjevine Inka. U Limu stiže 23. oktobra 1802. godine. Tu saznaje da je ekspedicija kapetana Budina promenila pravac i da plovi oko Afrike. Posle toga Humbolt i Bonplan odlučuju da se preko Meksika i Kube vrate u Evropu.

U toku plovidbe Humbolt vrši proučavanja hladne morske struje, koja pored obala Perua teče prema severu. U Akapulko stiže 23. marta 1803. godine, i u Meksiku ostaje godinu dana. Proučava tragove starih civilizacija, na osnovu trigonometrijskih merenja određuje visine vulkanskih kupa Orizabe i Popokatepetla, sakuplja statističke podatke i istorijski materijal. Tokom celog puta po Meksiku pomoću barometra određuje nadmorske visine i daje prvi poprečan profil reljefa američkog kontinenta. U to vreme Humbolt je već prvi naučnik sveta.

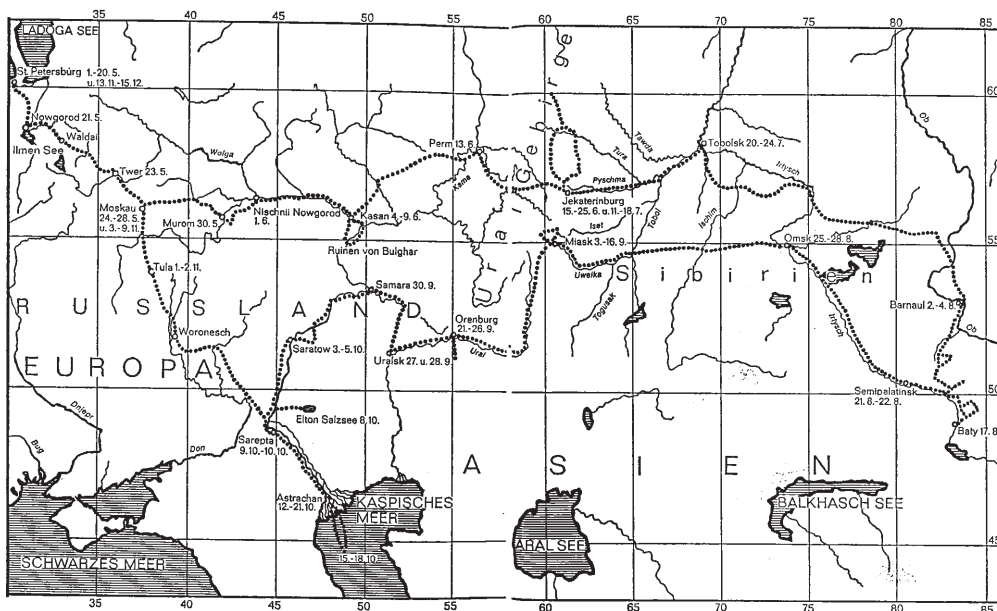
Saznavši da se Humbolt nalazi na američkom tlu, tadašnji predsednik Sjedinjenih Američkih Država Džeferson pozvao ga je da bude njegov gost. U razgovoru sa Džefersonom, Humbolt je izložio ideju o izgradnji Panamskog kanala, koja je američkog predsednika oduševila. Posle mesec i po dana provedenih u Filadelfiji i Vašingtonu, Humbolt i Bonplan kreću za Evropu i 3. avgusta 1804. godine iskrcavaju se u Bordou.

Putovanje po Americi je trajalo pet godina. Njegovi rezultati su bili vrlo dragoceni za nauku. Obrada sakupljenog naučnog materijala - zapisa, kolekcija, crteža - opis samog putovanja i objavljivanje 30 debelih tomova knjiga, sa tabelama i kartama, trajala je 25 godina.

Zahvaljujući velikom nasledstvu od roditelja, Humbolt je lično finansirao celo američko putovanje i izdavanje svih svojih dela.

Prekidajući samo na kratko rad na obradi materijala ekspedicije, Humbolt je putovao po Evropi. Zajedno sa čuvenim fizičarem Gej-Lisakom vršio je proučavanja na Vezuvu, koji je tada bio aktivan. Osobito prisne veze je imao sa Geteom, čiji hobi je bila geomorfologija. Malo je poznato da je čuveni pesnik napisao čitav niz geomorfoloških rasprava. Najveći deo vremena Humbolt provodi u Parizu, tadašnjem stecištu naučnika. Ovde on nalazi odlične botaničare i mineraloge, koji mu pomažu da odredi i sistematizuje svoje biljke i minerale, kao i fizičare, sa kojima se savetuje o svojim najnovijim proučavanjima Zemljinog magnetizma. U Parizu se upoznaje sa Simonom Bolivarom tada vatrenim bonapartistom, koji kasnije oslobadja južnoameričke zemlje iz kolonijalnih okova. Humbolt je bio oduševljeni pristalica ideja francuske revolucije. Zalagao se za ukidanje ropstva i smatrao je da su sve rase jednake.

Na poziv ruskog cara 1829. godine Humbolt putuje u Rusiju. Tada mu je već 60 godina. Smatrajući ga za jednog od najvećih geologa, car mu poverava zadatak da utvrdi da li u Sibiru ima ležišta dragocenih ruda; u prvom redu dijamanata. Od cara dobija ogromnu novčanu pomoć i veliku pratnju. Iz Sankt Petersburga putuje za Moskvu, a zatim preko srednjeg Urala u zapadni Sibir, Barabinsku stepu, sve do Altaja. U povratku prelazi preko južnog Urala i spušta se niz Volgu do Astrahana na Kaspijskom jezeru. Posle 9 meseci putovanja, preko Moskve i Sankt Petersburga, vraća se u Nemačku.

To je bilo njegovo poslednje veće putovanje. Ekspedicija po Rusiji je kratko trajala, obuhvatila je ogromno prostranstvo i, konačno, nije mogla dati takve rezultate kao rad u Americi. Na ovom putovanju Humbolt je pronašao nekoliko novih minerala, a takodje i dijamante.

Sve do smrti 6. maja 1859. godine, Humbolt je živeo u Berlinu. Od nemačkog dvora je dobio visoku titulu i veliku penziju, koja mu je omogućila da se u potpunosti posveti naučnom radu. Poslednjih 30 godina života radio je na "Kosmosu" - delu u kome je hteo da sakupi i objavi sva dostignuća prirodnih nauka. Ukupno je objavio pet tomova ove knjige. "Kosmos" predstavlja bilans Humboltovog života i naučne misli u razdoblju između sredine 18. i sredine 19. veka.

Iste godine kada je Humbolt umro, Darwin je objavio studiju "Nastanak vrsta", koja je predstavljala revoluciju u nauci i početak nove epohe. S obzirom na to da se nauka brzo razvijala, mnogo od onoga što je dato u "Kosmosu" zastarelo je još u 19. veku. Medjutim, ime Aleksandera fon Humbolt ostalo je u geografskoj nauci zauvek.

Veličinu i popularnost Aleksandera fon Humbolta, između ostalog, pokazuju brojni geografski nazivi sa njegovim imenom. U Kanadi i Sjedinjenim Američkim Državama osam naselja se zove Humbolt. U Kaliforniji postoji Humboltov zaliv i Humboltov rezervat, a u Koloradu Humboltov vrh. Humboltovo ime nose tri okruga u Kaliforniji, Ajovi i Nevadi. U Nevadi, osim okruga, ima još pet istoimenih geografskih naziva: Humboltov planinski predeo, Humboltova reka, Humboltovo veštačko jezero, Humboltovo slano jezero i Humboltov ponor. Pored obala Perua teče Humboltova morska struja, a kod Meride u Venecueli diže se Humboltov planinski vrh. U centralnoj Aziji, u sistemu Nanšana nalazi se Humboltov planinski venac. Dalje, Humboltovo ime nosi jedan lednik na Grenlandu, zaliv na Novoj Gvineji i dve planine u Australiji i na Novom Zelandu. Njzad, na Mesecu postoji Humboltov krater.

Djorjđe S. Kostić

ALEXANDER VON HUMBOLDT - Leben und Werk -

1790
*Mineralogische Beobachtungen
über einige Basalte am Rhein.*

1769

Am 14. September wurde in Berlin Alexander von Humboldt geboren.

1777-1787

Erziehung durch Hauslehrer in Tegel.

1787-1788

Studium der Kameralistik an der Universität Frankfurt/Oder.

Rückkehr nach Berlin und Privatstudium, Einführung in die Botanik durch Karl Ludwig Willdenow.

1789

25. April: Immatrikulation an der Universität Göttingen.

24. September bis Anfang November: Studienreise von Göttingen über Speyer nach Mainz (zu Georg Forster), dann nach Köln, Münster und über Kassel zurück nach Göttingen.

1790

Ende März bis Ende Juli: Reise mit Georg Forster von Mainz über Köln, Brüssel, Amsterdam nach England. Rückreise über Paris.

1790-1791

August bis April: Studium an der Handelsakademie in Hamburg.

1791

Ende April: Rückkehr nach Berlin.

Juni: Beginn des Studiums an der Bergakademie in Freiberg/Sachsen.

Mitte August: Reise mit Carl Freiesleben durch das böhmische Mittelgebirge.

1792

Februar: nach Beendigung des Studiums wieder in Berlin.

Alexander wird am 6. März zum Assessor im preußischen Bergdienst, am 6. September zum Oberbergmeister ernannt.

September: Beginn einer bergmännisch-halurgischen Reise von Bayreuth über München und Salzburg nach Wien, von dort nach Breslau und zurück nach Berlin.

1793

Januar bis Ende April in Berlin.

Im Juni übernimmt Humboldt als Oberbergmeister die Leitung des Bergbaus in den damals zu Preußen gehörenden fränkischen Fürstentümern Ansbach und Bayreuth.

Juni: Ernennung zum Mitglied der Leopoldinisch-Carolinischen Akademie der Naturforscher.

Juli erhält Alexander die Kursächsische Prämiemedaille für Kunst und Wissenschaft in Gold.

1794

April: Ernennung zum Bergrat.

Mai bis Anfang Juni: bergmännische Besichtigungsreise durch Polen und Böhmen.

Juli: Reise in Begleitung des Grafen Hardenberg zum Rhein und nach Brabant. Dienstliche Reisen nach Westfalen, Rheinhessen und in die Eifel.

Dezember: erster Besuch bei Goethe in Jena.

1795

Mai: Beförderung zum Oberbergrat.

1793

Florae Fribergensis specimen.

Juli bis November: Reise mit wissenschaftlicher Zielsetzung nach Oberitalien, in die Schweizer und französischen Alpen.

1796

Juli: Reise im Auftrag des preußischen Königs zum Befehlshaber der in Württemberg eingerückten französischen Truppen.

November: Humboldt scheidet auf eigenen Wunsch aus dem Staatsdienst aus, um sich nun ganz der Vorbereitung seiner geplanten Forschungsreise zu widmen.

1797

Versuche über die gereizte Muskel- und Nervenfaser.

1797

März bis Mai: Alexander in Jena bei seinem Bruder Wilhelm; Intensivierung der Beziehungen zu Goethe und Schiller.

Astronomische Studien mit von Zach zur exakten geographischen Ortsbestimmung.

Mai: Abreise von Jena über Dresden und Prag nach Wien, wo Humboldt sich von Mitte August bis Mitte Oktober intensiv auf eine Reise in die Tropen vorbereitet. Exkursion nach Ödenburg (Sopron) in Ungarn.

1797-1798

Oktober bis Ende April: Humboldt in Salzburg; Forschungen mit Leopold von Buch, zahlreiche Exkursionen.

1798

April: Abreise von Salzburg nach Paris, wo Alexander bis zum 20. Oktober bleibt. Bekanntschaft mit Aimé Bonpland. Zusammen reisen die beiden nach Marseille, warten vergeblich auf eine Überfahrtsmöglichkeit nach Nordafrika und unternehmen mehrere Exkursionen.

Dezember: Abreise Bonplands und Humboldts von Marseille nach Spanien.

1799

Geographische Reise durch Spanien, von Barcelona über Valencia nach Madrid

Genehmigung zur Forschungsreise durch die spanischen Kolonien.

5. Juni: Humboldt und Bonpland brechen von La Coruña aus mit der „Pizarro“ zu ihrer Reise in die Neue Welt auf.

19. - 25. Juni: Zwischenlandung auf den Kanarischen Inseln.

1799

*Versuche über die chemische
Zerlegung des Luftkreises und
Über die unterirdischen
Gasarten.*

	<i>Cerro de Chaborao</i> 6.100' " (3538') en radeant de la base au sommet au sommet de l'Orinoco par la formation karstique que dit St Laplace.
17. 7630	<i>Cerro de Cayambe</i> 5450' (3000') <i>Cerro d'Antilana</i> 3633' (2090') <i>Cerro de Cotopaxi</i> 5753' (2920')
17. 6450	<i>Cerro de Mont St. Elix</i> 3563' " (2020') <i>Cerro de Popocatepetal</i> 3867' " (2264') <i>Cerro de St. Oronoz</i> 3865' (2122')
17. 5470	<i>Volcan de Tungurahua</i> 4048' " (2544') <i>Cerro de Rucu-Pichucha</i> 4018' " (2408')
17. 3930	<i>Einfließhorn</i> 4204' (2538') <i>Cognac's präfixes i. d. Orinoco</i> à 4200' (2528')
17. 2560	<i>Méridien d'Antilana Andino</i> 4000' " (2420') <i>Groß-Glockner (en Europe)</i> 1498' " 2000'
17. 1100	<i>Ville de Micupampa</i> 1100' " (685')
	<i>Mont Perdu</i> 3333' (2122') <i>Etna</i> 3333' (2122')
17. 9540	<i>Première Tour de Marbourg</i> 1400' " (880')
	<i>Wattmann</i> 2041' (1240')
	<i>Canigou</i> 2751' (1620')
	<i>S. Gotthard (en Europe)</i> 2722' (1607')

16. Juli: Ankunft in Cumaná nach einer Überfahrt von 41 Tagen.

4. September: Aufbruch zu den Missionen der Chaymas-Indianer.

18. November: Überfahrt von Cumaná nach La Guaira, dann Weiterfahrt nach Caracas.

1800

7. Februar: Aufbruch zur Orinoko-Reise. Fahrt über die Katarakte von Atures und Maipures bis zur Grenze der portugiesischen Besitzungen, endgültiger Nachweis und geographische Ortsbestimmung des Casiquiare, der zuvor umstrittenen Gabelteilung des Orinoko. Rückfahrt den Orinoko hinunter nach Angostura.

10. - 23. Juli: Durch die Llanos nach Nueva Barcelona.

24. November bis 19. Dezember: Überfahrt von Nueva Barcelona nach Kuba.

1801

Bis Anfang März erster Aufenthalt Humboldts auf Kuba.

9. - 30. März: Überfahrt von Kuba nach Cartagena.

21. April bis 15. Juni: Flußfahrt auf dem Rio Magdalena bis Honda.

15. Juni bis 6. Juli: Weiterreise von Honda nach

Bogota, wo der Botaniker José Celestino Mutis Humboldt und Bonpland empfängt.

1802

6. Januar bis 21. Oktober: In Quito und Ecuador. Besteigung der Vulkane Pichincha und Chimborazo, letzteren bis ca. 400 Meter unterhalb des Gipfels.

2. Oktober bis 5. Dezember: In Lima und Umgebung; dann Seereise von Callao über Guayaquil nach Acapulco (Neu-Spanien).

1803

23. März: Ankunft in Neu-Spanien. Reise von Acapulco über Taxco nach Mexiko-Stadt. Mehrere Exkursionen, Besteigungen des Vulkans Jorullo.

1804

20. Januar bis 7. März: Reise von Mexiko-Stadt über Puebla nach Veracruz.

7. März bis 29. April: Seereise von Veracruz nach Havanna und zweiter Aufenthalt auf Kuba.

29. April bis 19. Mai: Seereise von Havanna nach Philadelphia. Als Gast von Präsident Jefferson etwa drei Wochen in den Vereinigten Staaten.

9. Juli bis 3. August: Seereise von Philadelphia nach Bordeaux, Ende der Reise in die Neue Welt. Humboldt trifft am 27. August in Paris ein und bleibt dort bis zum März des folgenden Jahres.

1805

19. Februar: Ernennung zum ordentlichen Mitglied der Berliner Akademie der Wissenschaften.

März bis Ende Oktober: Reise nach Italien, Besuch seines Bruders Wilhelm, der preußischer Gesandter in Rom ist. Fahrt nach Neapel in Begleitung von Gay-Lussac und Leopold von Buch; Vesuvbesteigungen.

16. November: nach neunjähriger Abwesenheit ist Humboldt wieder in Berlin. Er bleibt dort bis Mitte November 1807. Beginn der Arbeit an

19520	Wanmann 2041' m 1509'
	Canigou 2781' m 1425'
	S. Gotthard 1100' de Petrus 2722' m / 1309' f
17840	Ligne méridienne de Cayenne m 4 45' de lat. n 850' de hauteur
	Couche de St. Yvonne 4' m 1000' m 1000' m 1000' m 1000'
15960	Pic de la Mont. Causse 1000' m 1000' m 1000' m 1000'
	Mont d'Or 1280' m 1000' m 1000'
	Ville de Popayan 1750' m 1000'
18820	Puy de Dome 1477' m 1000' m 1000'
	Vérove 1128' m 1000' m 1000' m 1000' m 1000' m 1000'
1280	Brocken 1112' m 1000' m 1000' m 1000' m 1000' m 1000'
	Pitons d'Heckel 1000' m 1000' m 1000'
17980	
	Kinkulle, une des Amos. 1000' m 1000' m 1000' m 1000' m 1000' m 1000'
10000	

1807
Ideen zu einer Geographie der Pflanzen nebst einem Naturgemälde der Tropenländer...

1808
Ansichten der Natur (Erstausgabe).

seinem großen amerikanischen Reisewerk *Voyage aux régions équinoxiales du Nouveau Continent*.

1807

Ideen zu einer Geographie der Pflanzen nebst einem Naturgemälde der Tropenländer...

1807

13. November: Humboldt verläßt Berlin. Bis April 1827 behalt Humboldt nun seinen festen Wohnsitz in Paris, wo er sich intensiv der Arbeit am Reisewerk und an anderen Veröffentlichungen widmen kann.

1808

Ansichten der Natur
(Erstausgabe).

1811

Oktober: Reise nach Wien, zu seinem Bruder Wilhelm, und nach Preßburg.

1809-1814

Versuch über den politischen Zustand des Königreichs Neuspanien,
in französischer Sprache.

1814

März: Einzug der Verbündeten in Paris. Humboldt dient dem preußischen König als ortskundiger Begleiter und greift mehrfach zugunsten französischer wissenschaftlicher Einrichtungen in Paris ein.

Juni: Wilhelm und Alexander im Gefolge König Friedrich Wilhelms III. in London.

1817

November: Reise nach London.

1818

September: erneut in London, auf der Rückreise im Oktober in Aachen.

1823

Geognostischer Versuch über die Lagerung der Gebirgsarten in beiden Erdhälften.

1822

September: als Begleiter des preußischen Königs Reise nach Verona; Weiterreise nach Neapel, mehrere Besteigungen des Vesuv.

1823

Auf der Rückreise nach Paris kurzer Aufenthalt im Januar und Februar in Berlin.

1825

Juli: Reise in die Bretagne.

1826

Oktober und November in Berlin.

1827

14. April: Humboldt verläßt Paris, macht einen kurzen Besuch in London und nimmt nun seinen festen Wohnsitz in Berlin.

1827-1828

„Kosmos“ - Vorlesungen an der Universität und in der Singakademie zu Berlin.

1828

Juli: Reise nach Teplitz. Abstecher nach Prag.
September: Leitung der VII. Versammlung der Gesellschaft deutscher Naturforscher und Ärzte in Berlin.

1829

April bis Dezember: russisch-sibirische Reise Alexander von Humboldts in Begleitung des Mineralogen Gustav Rose und des Zoologen Christian Gottfried Ehrenberg. Die Reise führt ihn bis zur chinesischen Grenze; er kann damit sein altes Vorhaben einer Asienreise, wenn auch in abgeänderter Form, verwirklichen.

1830

21. Mai: Abreise nach Warschau in Begleitung des preußischen Kronprinzen.
September bis Mitte Januar des folgenden Jahres: Humboldt in diplomatischer Mission in Paris. In den folgenden Jahren wird er mehrfach mit diplomatischem Auftrag nach Paris reisen und als Berichterstatter für die preußische Monarchie tätig sein.

1831

Februar 1831 bis August 1832: längere diplomatische Mission in Paris, die Humboldt wie immer auch für seine eigene wissenschaftlich-literarische Arbeit nutzt.

1831
*Der Fragments de géologie et de
climatologie asiatiques*

1833

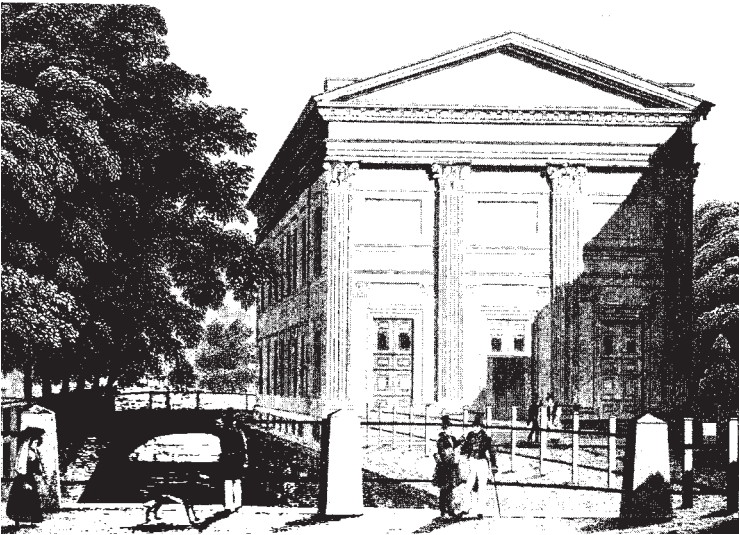
September: Teilnahme an der Naturforscher-Versammlung in Breslau.

1834

August: Reise nach Königsberg und Danzig.
Beginn der Arbeit am *Kosmos*, die bis an sein Lebensende fort dauern wird.

1835

April: Tod Wilhelm von Humboldts.
August bis Dezember: in diplomatischem Auftrag in Paris.

1836

September: Teilnahme an der Naturforscher-Versammlung in Jena.

1837

September: Teilnahme an der 100-Jahr-Feier der Universität Göttingen.

1838

August bis Ende Dezember: in diplomatischem Auftrag in Paris.

1840

Juli: Festvortrag vor der Berliner Akademie anlässlich der Jahrhundertfeier der Thronbesteigung Friedrichs II.

8. Dezember: Humboldt wird Mitglied des preußischen Staatsrates.

1841

Mai bis November: erneut in diplomatischer Mission in Paris.

1842

Mitte Januar bis Mitte Februar: Im Gefolge des Königs in London.

Mai: Humboldt erster Kanzler der von Friedrich Wilhelm IV. gestifteten Friedensklasse des Ordens „Pour le mérite“.

1842

September 1842 bis Mitte Februar 1843: Humboldt in diplomatischem Auftrag in Paris.

1845

Januar bis Mai: diplomatische Mission in Paris.

August: geologische Exkursion in die Eifel.

1843
Asie Centrale

1845
Kosmos. Entwurf einer physischen Weltbeschreibung
Bd. 1: 1845;
Bd. 2: 1847;
Bd. 3: 1850;
Bd. 4: 1858;
Bd. 5 postum 1862.

1847

Oktober 1847 bis Januar 1848: ein letztes Mal in diplomatischem Auftrag in Paris.

1848

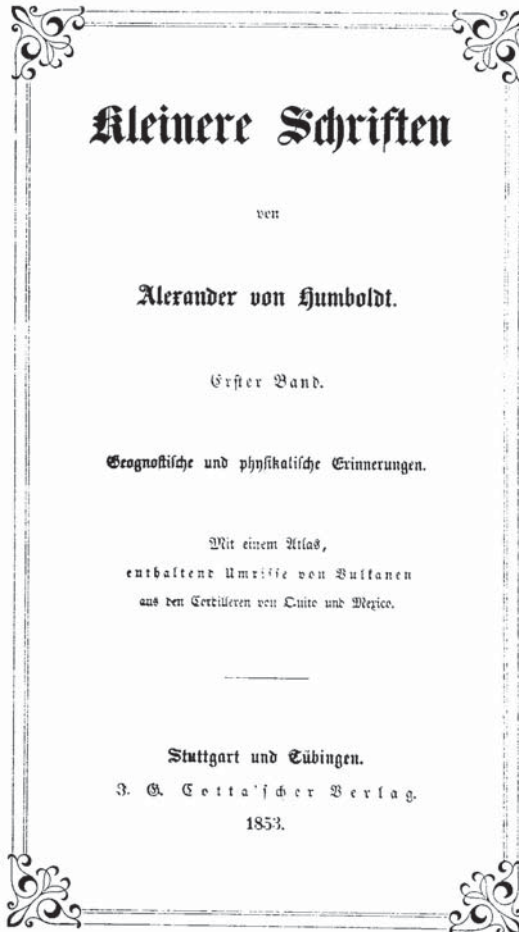
März: Humboldt folgt im Trauerzug den Sargen der gefallenen Revolutionäre in Berlin.

1857

Februar: Humboldt erleidet einen leichten Schlaganfall.

1859

6. Mai: Alexander von Humboldt stirbt in seiner Wohnung in Berlin.

Literatur: Douglas Botting, *Alexander von Humboldt. Biographie eines grossen Forschungsreisenden*, München 1982; *Alexander von Humboldt, Reise in die Äquatorial-Gegenden des Neuen Kontinents*, Frankfurt am Main 1999; *Alexander von Humboldt. Netzwerks des Wissens*, Berlin 1999.